

DE POSITIE VAN LITERAIR

VERTALERS (1)

DE VERTAALPRAKTIJK

Stefanie Liebreks

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

DE POSITIE VAN LITERAIR VERTALERS (1)

DE VERTAALPRAKTIJK

Een onderzoek in opdracht van het Expertisecentrum Literair Vertalen

Januari 2025

Stefanie Liebreks

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

DE VERTAALPRAKTIJK

Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) heeft de Boekmanstichting opdracht gegeven tot een kwalitatief onderzoek onder literair vertalers in Nederland en Vlaanderen om in kaart te brengen hoe zij hun werk en het werkveld ervaren, met aandacht voor de invloed die AI en de veranderingen in de uitgeefwereld en opleidingsstructuren hebben op hun praktijk. De resultaten worden verwerkt in twee artikelen, over (1) de vertaalpraktijk en (2) het werkveld.

DE VERTAALPRAKTIJK

Dat vertalers ondanks hun sleutelrol in de wereldliteratuur geen stevige arbeidsmarktpositie hebben in het literaire veld, is niets nieuws: regelmatig verschijnen artikelen over de [onderwaardering](#) en [onderbetaling](#) van (literair) vertalers. Het afgelopen jaar toonde opnieuw een dalende verkoop van fictie, en van Nederlandse fictie in het bijzonder (KVB Boekwerk 2024).

Door de dominantie van het Engels neemt de interesse in andere talen af, wat in combinatie met de recent aangekondigde onderwijsbezuinigingen zelfs leidt tot het volledig [verdwijnen van vele talenstudies](#). En dan is er nog de opkomst van *artificial intelligence* (AI), die recent steeds concretere toepassingen kent: sommige uitgeverijen [experimenteren](#) al met automatisch gegenereerde vertalingen.

Deze combinatie van ontwikkelingen heeft effect op de toch al onzekere arbeidsmarktpositie van vertalers. Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) gaf opdracht tot een kwalitatief onderzoek onder literair vertalers in Nederland en Vlaanderen om in kaart te brengen hoe zij hun werk en het werkveld ervaren, met aandacht voor de

invloed die AI en de veranderingen in de uitgeefwereld en opleidingsstructuren hebben op hun praktijk.

In dit artikel zal allereerst de onderzoeksaanpak worden toegelicht, gevolgd door een schets van het huidige werkveld en een verdere verkenning van de genoemde thema's, waarin alvast enkele eerste opvallende bevindingen uit twee focusgroepgesprekken met vertalers worden besproken. Een [tweede artikel](#) over het werkveld zal een diepgaander analyse geven, waarbij inzichten uit alle focusgroepgesprekken, met zowel vertalers, docenten als uitgevers, samengebracht worden.

ONDERZOEKSAANPAK

De onderzoekopdracht richt zich specifiek op literair vertalers uit Nederland en Vlaanderen die vanuit andere talen naar het Nederlands vertalen. Dit kleinschalige onderzoek brengt hun behoeften en ervaringen rondom deskundigheidsbevordering en vertaaltechnologie in kaart. Hiertoe zijn vier gesprekken van een uur gevoerd met vier verschillende groepen: twee focusgroepen

met enkel vertalers (n=12), waarin de ervaring van de vertaler centraal staat. Daarnaast zijn in twee focusgroepen de perspectieven van enerzijds uitgevers (n=5) en anderzijds docenten van vertaalopleidingen (n=6) meegenomen.¹

Bij het selecteren van deelnemers is gestreefd naar een diverse samenstelling op basis van ervaring, brontaal, gender en etniciteit, evenals een evenwicht tussen Vlaamse en Nederlandse deelnemers. Voorafgaand aan de gesprekken vulden vertalers een korte digitale vragenlijst in, zodat tijdens de sessies direct kon worden ingezoomd op relevante thema's.

DE VERTAALPRAKTIJK: OPLEIDING, OPDRACHTEN EN NETWERK

Om de actuele thema's in de vertaalsector in hun context te plaatsen, is het nuttig allereerst de dagelijkse praktijk van vertalers in kaart te brengen. Hoe komen zij aan hun opdrachten, wat voor andere werkzaamheden doen ze, en met welke instanties hebben zij te maken?

De populariteit van de brontaal zorgt voor grote verschillen in de manier waarop

---

1 In de focusgroepen met uitgevers is gelet op een mix van verschillende concerns en zelfstandigen, inclusief één Vlaamse uitgeverij (het aandeel literaire uitgeverijen dat in Vlaanderen is gevestigd is klein). De docenten zijn afkomstig van een mix van de verschillende vertaalopleidingen in Nederland en Vlaanderen.

2 Het gebrek aan diversiteit in de literatuur geldt ook in grote mate voor de vertalerssector, zie bijvoorbeeld '[Over nieuwe taal en vertalen](#)'.

DE VERTAALPRAKTIJK

---

vertalers aan hun opdrachten komen. De meeste vertalers van courante talen geven aan dat zij voor het merendeel van hun opdrachten direct benaderd worden door uitgeverijen. Vaak hebben zij eerder voor deze uitgeverij gewerkt. Daarnaast komt het voor dat ze zijn aanbevolen door een andere vertaler wanneer die bijvoorbeeld een opdracht moest afwijzen, of door een redacteur van een andere uitgeverij met wie ze eerder hebben samengewerkt. Vrijwel alle vertalers geven aan geregeld benaderd te worden voor opdrachten via het Vertalersbestand van het ELV. Enkele vertalers – van zowel courante als kleinere talen – geven aan zelf te ‘leuren’ met titels die zij graag zouden vertalen. Dit doen ze bijvoorbeeld door een leesrapport in te sturen, of zelfs door redacteurs aan te spreken op evenementen en boekpresentaties. In theorie kunnen vertalers op die manier optreden als scout: zij kennen zowel het Nederlandse literaire veld als dat van hun brontaal. Hoewel enkele vertalers aangaven inderdaad op die manier aan opdrachten te zijn gekomen, is de algehele indruk dat uitgeverijen zich in de praktijk vooral baseren op hun eigen netwerk van scouts en agenten. Hierbij merken de vertalers wel op dat zij grote verschillen ervaren tussen uitgeverijen, waarbij voornamelijk de kleinere

en/of zelfstandige uitgeverijen een grotere bereidheid tonen zich open te stellen voor hun aanbevelingen.

Bij de vraag naar de verschillende instanties waarmee zij in hun vertaalpraktijk te maken hebben, werden naast uitgeverijen en het ELV onder andere genoemd: Vertalersvakschool, Nederlands Letterenfonds, Literatuur Vlaanderen, universiteiten (Universiteit Utrecht en KU Leuven in het bijzonder), boekhandelaren, belangengroepen (Auteursbond en Vlaamse Auteursvereniging), (programmeurs bij) literaire festivals en (redacteurs van) literaire tijdschriften. Het valt op dat die laatste twee voornamelijk genoemd worden door de jongere vertalers, die het netwerken als een belangrijk onderdeel van hun werk zien en noodzakelijk voor het binnenhalen van opdrachten.

Slechts een van de twaalf vertalers uit de focusgroepgesprekken kan fulltime van het vertalen leven. Twee andere vertalers die in de vragenlijst invulden dat zij fulltime vertaler zijn, voegden daaraan toe dat zij ook andere werkzaamheden hebben, die zij zien als onderdeel van hun vertalerschap. Ook vertalers die wel ‘parttime’ invulden verrichten dit soort werkzaamheden in het verlengde van vertalen, bijvoorbeeld als literair recensent, als redacteur (freelance of

bij een uitgeverij), als taaldocent of als docent of medewerker van een vertaalopleiding. Desgevraagd geven de meeste vertalers aan dat ze de afwisseling van werkzaamheden naast het vertalen als iets positiefs ervaren. Bovendien kunnen werkzaamheden binnen of voor een uitgeverij, zoals redactiewerk, ook een ingang bieden naar vertaalopdrachten. Wel geven de meeste vertalers aan dat zij andere keuzes zouden maken als de honorering voor vertaalwerk minder laag zou zijn.

ARBEIDSMARKTPOSITIE: WAARDERING EN HONORERING

Op verzoek van de Raad van de Europese Unie verscheen in 2022 een rapport van de EU-expertgroep ‘Meertaligheid en vertaling’ met een analyse van de factoren die de vertaalcultuur bedreigen en aanbevelingen om die te versterken (Europese Unie 2022). De lage vergoeding en kwetsbare financiële situatie van het vertalersberoep wordt als een van de belangrijkste factoren genoemd. Het rapport droeg de titel *Vertalers op de omslag* – een oproep die gehoor heeft gekregen: de afgelopen jaren zijn steeds meer uitgeverijen begonnen vertalers op de omslag te vermelden. Dit verbetert weliswaar hun

---

DE VERTAALPRAKTIJK

---

symbolische positie, maar vooralsnog is er geen verbetering in de financiële positie.

De inkomsten van vertalers zijn op te delen in: inkomsten uit vertalen (honoraria per woord, royalty's, leenrechtvergoedingen) en andere inkomsten (subsidies, vertaalprijzen, nevenwerkzaamheden en/of uitkeringen en pensioen) (zie ook Pilon 2021c). Op het moment van schrijven ontbreken recente cijfers over het inkomen van vertalers, maar onderzoeken over de afgelopen jaren tonen allemaal dat vertalers, en in elk geval literair vertalers, beneden modaal verdienen. Uit cijfers van KVB Boekwerk over 2021³ blijkt bijvoorbeeld dat 95 tot 99 procent van de vertalers beneden modaal⁴ verdiende aan inkomsten uit vertalen alleen. In dat jaar waren er 4000 actieve vertalers (waaronder zowel literair vertalers als 'boekvertalers' oftewel vertalers van niet-literaire titels), waarvan slechts 170 tot 270 literair vertalers meer dan een minimuminkomen⁵ uit vertaalwerk verdienden. Tussen de 20 en 120 literair vertalers verdienden een bovenmodaal inkomen, tussen € 52.000 en € 62.000. Deze

zijn berekend op basis van omzetcijfers in de boekenmarkt als geheel, dus niet alleen het literaire segment, en gaan alleen over de vertaalhonoraria voor boeken.

Zoals hierboven besproken hebben de meeste vertalers daarnaast andere werkzaamheden, vaak in het verlengde van hun vertaalwerk, die hier dus niet zijn meegenomen. Ook subsidies, beschikbaar voor literair vertalers, zijn hierin niet meegerekend. De meest recente cijfers over het reële inkomen van vertalers – inclusief hun andere inkomsten – in het Nederlandse taalgebied dateren uit het onderzoek [Inkomensonderzoek schrijvers en vertalers uit 2016](#), gebaseerd op enquêtes. Ook hieruit blijkt dat de inkomsten ruim beneden modaal liggen: gemiddeld ontvingen zij in het onderzochte jaar (2014) € 18.909 aan inkomsten uit vertalen. Dit zijn brutobedragen waar belastingen, arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen en sociale premies nog niet van zijn afgetrokken. Het gemiddelde totale inkomen van een literair vertaler over 2014 was € 27.166,⁶ dus 30 procent van het inkomen kwam uit

beurzen en/of subsidies, dienstverbanden, (pensioen)uitkeringen en andere werkzaamheden (Veen et al. 2016). Richard Kwakkel en Martin de Haan, die in *Dagelijks brood. De arbeidsmarktpositie van boekvertalers in het Nederlandse taalgebied* de resultaten van Nederland en Vlaanderen samenbrengen uit een enquête die Conseil Européen des associations de traducteurs littéraires (CEATL) hield onder zijn leden, komen zelfs nog iets lager uit: zij noemen een gemiddelde jaaromzet van € 22.000 (Kwakkel en De Haan 2014).

Sinds 1973 bestaat het [Modelcontract](#) voor de uitgave van een vertaling van een literair werk (voor niet-literaire werken is er geen modelcontract), met richtlijnen voor honorarium en royaltyvergoeding. Het daarin vastgestelde woordtarief is in 2025 bijgesteld naar 7,8 cent (dit was 7,5 cent in 2024). Ter vergelijking: in een addendum bij het in 2021 verschenen onderzoek [Ongelijk maar eerlijk](#) adviseerden Literatuur Vlaanderen en de literaire organisaties waarmee zij een overeenkomst hebben gesloten als minimumvergoeding een tarief van 13 cent

---

3 Ten tijde van het schrijven van dit artikel zijn dit de meest recente cijfers van KVB Boekwerk over de inkomsten van vertalers. Het vermoeden is dat de situatie sindsdien niet drastisch veranderd is. Zie ook een [overzicht van artikelen over de financiële positie van vertalers](#).

4 Modaal bruto jaarinkomen in 2021 was € 37.000 (KVB Boekwerk 2023).

5 Het [minimumloon in 2021](#) was € 1.701 per maand, wat neerkomt op een jaarinkomen van ca. € 22.000.

6 Het modaal inkomen in 2014 was € 33.000.

DE VERTAALPRAKTIJK

---

per woord als een eerlijk tarief (Starre 2021). Omdat het uitgeven van vertalingen hoge kosten met zich meebrengt – naast de vertaalkosten ook vertaalrechten – is het voor uitgeverijen vaak geen optie om een hoger tarief dan dat uit het Modelcontract te bieden. In de focusgroepgesprekken met vertalers wordt dit ook opgemerkt: ‘Eigenlijk is dit een minimumtarief, maar uitgeverijen zien het als maximumtarief.’ Het feit dat het Nederlands Letterenfonds het Modelcontract als een voorwaarde ziet voor projectsubsidies (voor zowel vertalers als voor uitgeverijen) waarborgt dat uitgeverijen de tarieven uit het Modelcontract hanteren.

De ervaren⁷ vertalers in de focusgroepgesprekken geven aan dat zij een beurs van het Nederlands Letterenfonds of Literatuur Vlaanderen noodzakelijk achten om een titel te kunnen vertalen. De minder ervaren vertalers geven aan dat de drempel voor een subsidie moeilijkheden met zich meebrengt; om voor een subsidie in aanmerking te komen, moet je wel al één literaire vertaling bij een algemene uitgeverij op je naam hebben staan. In de focusgroepgesprekken komt de financiële kant van het vertaalvak veelvuldig aan bod. Daarbij gaat het niet alleen over de

lage inkomsten ten opzichte van de tijdsinvestering, ook de onzekerheid van het (noodgedwongen) zelfstandigenbestaan speelt mee: ‘Je hebt nooit zekerheid.’

OPLEIDINGSSTRUCTUREN

De meeste vertalers in de focusgroepgesprekken hebben een opleiding tot vertaler gevolgd, vaak in combinatie met een talenstudie als bachelor. In Nederland en Vlaanderen zijn er de volgende vertaalopleidingen: Master Literair Vertalen KU Leuven, Master Literair Vertalen Universiteit Utrecht, Vertalersvakschool Amsterdam + Antwerpen, Master Vertalen Universiteit Leiden, Master in het vertalen Universiteit Gent, minor Linguistics/vertalen Rijksuniversiteit Groningen.

De vertalers in de focusgroepgesprekken zien de meerwaarde van een vertaalopleiding, maar erkennen daarnaast dat je het vak in de praktijk leert en vooral veel meters moet maken. Zij geven aan nooit meegemaakt te hebben dat een uitgever hen naar hun opleiding vroeg; ook daar lijkt ervaring belangrijker. Dit is een uitdaging voor beginnende vertalers.

Naast de volledige opleidingen zijn er verschillende programma’s en trainingen, zoals het Mentoraatsprogramma van het ELV in samenwerking met Literatuur Vlaanderen en het Nederlands Letterenfonds, dat ook als ‘een soort opleiding’ ervaren wordt, het talentontwikkelingsprogramma CELA, en het residentieprogramma *The Chronicles* van Crossing Border. Deze zijn meer op de praktijk gericht en helpen bij het ‘meters maken’. Ook het maken van duovertalingen – samen één vertaalopdracht aannemen – wordt gezien als een goede manier om te leren, net als feedback vragen van collega’s, al is dat een grote tijdsinvestering om van een collega te vragen. Sinds 2021 zijn hiervoor [starters- en ontwikkelbeurzen](#) bij het Nederlands Letterenfonds beschikbaar, waarbij je een bedrag krijgt voor het betrekken van een feedbackgever in je proces. Het Letterenfonds beoordeelt hoe belangrijk het is dat die persoon betrokken wordt. De vertalers geven aan dat zulke programma’s, bijvoorbeeld door het ELV, zouden worden gewaardeerd. Een van de vertalers geeft daarnaast aan dat het sparren met collega’s die dezelfde talencombinatie *andersom* doen, leerzaam zou kunnen zijn. De bestaande

---

7 ‘Ervaren’ verwijst in dit artikel naar vertalers die ruime ervaring hebben met het vertalen van literaire fictie. ‘Minder ervaren’ zijn de vertalers die nog geen of een enkele titel (literaire fictie) hebben vertaald.

DE VERTAALPRAKTIJK

---

opleidingen en mentoraten maken dit nog niet mogelijk.

Naast opleidingen gericht op het vertalen zelf, geven de meeste vertalers aan gebruik te maken van de trainingen en workshops ter professionalisering van hun praktijk, die worden aangeboden door bijvoorbeeld het ELV en de Auteursbond. Zij doelen dan op trainingen over financiën, omgang met auteursrecht, en het gebruik van vertaaltechnologie. Over vertaaltechnologie en AI geven de vertalers aan dat dit in hun geval (nog) onvoldoende aan bod kwam in hun opleidingen.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI)

De ontwikkeling van vertaalmachines en andere vertaaltechnologieën⁸ heeft een vaart genomen en voor veel beroepsvertalers (tolken etc.) is de invloed ervan al [merkbaar in hun inkomsten en het aantal opdrachten](#). Hoewel de technologie verbetert, wordt die nog altijd niet toereikend geacht voor het vertalen van literaire teksten – niet alleen door vertalers zelf, ook vertaalwetenschappers maken het

onderscheid en zien – of zagen – literair vertalen als ‘the last bastion of human translation’ (Toral en Way 2014).

In de focusgroepgesprekken gaf ongeveer de helft van de vertalers aan weleens AI (bijvoorbeeld ChatGPT) te gebruiken als ondersteuning bij het vertalen, maar stuk voor stuk onderstreepten zij dat ze het gebruiken als hulpmiddel, en nooit automatische vertaling voor hele stukken tekst inzetten.⁹ In haar artikel [Literaire automatische vertaling?](#) splitst Joke Daems de redenen van vertalers uit om geen automatische vertaling te (willen) gebruiken: controleverlies over de output omdat de technologie sturend is, het gebrek aan gevoel voor humor, stijl of context van de technologie, de angst voor een negatieve invloed op het eigen taalgevoel, of simpelweg een gebrek aan kennis over en ervaring met de technologie (Daems 2022). Uit de gesprekken met vertalers bleek nog een andere belangrijke reden: het verlies van werkplezier.

‘Post-editen’, het redigeren van een automatische vertaling, is ‘negatief werk’, zoals een vertaler het omschrijft: je zit vooral

fouten te zoeken. De vertalers die weleens een post-editing-klus hebben gedaan geven zonder uitzondering aan dat ze hier meer tijd aan kwijt waren dan wanneer zij zelf vertaalden. Uit onderzoek (Ruffo 2018) blijkt bovendien dat machinevertaling botst met de professionele en morele waarden van literair vertalers: het post-editen strookt niet met hoe zij zichzelf zien, en staat haaks op de redenen waarom zij zijn gaan vertalen. Daarnaast wordt voor post-editing vaak een lager tarief geboden, omdat de perceptie is dat een deel van het werk al gedaan is. ‘Je zou er juist meer voor betaald willen krijgen,’ geeft een van de vertalers aan. ‘Als dit is wat er van het vertaalberoep zou overblijven, zou ik er mee stoppen.’ Een andere vertaler voegt daaraan toe dat het juist voor beginnende vertalers – die wellicht eerder geneigd zijn erop in te gaan, omdat zij ervaring willen opdoen – een gevaar is om post-editing-klussen aan te nemen, omdat je er niet van leert en het niet bijdraagt aan je vaardigheden als vertaler.

Onderzoek bevestigt dat de creativiteit minder geprikkeld wordt bij post-editing (Guerberof-Arenas en Toral 2022; Guerberof-Arenas et al. 2024), wat ook de kwaliteit van

---

8 Vertaalmachines genereren zelf automatische vertalingen, onder andere vertaaltechnologieën verstaan we ondersteunende tools zoals vertaalgeheugensystemen. Voor meer informatie over de beschikbare tools, zie bijvoorbeeld: [‘Technologie voor vertalers’](#).

9 Uit een [onderzoek van Joke Daems](#) in 2021 onder 153 vertalers kwam een iets ander beeld naar voren: 82 procent antwoordde ‘nooit’ op de vraag of zij weleens automatische vertaling gebruikten voor literaire teksten.

DE VERTAALPRAKTIJK

---

de vertaling niet ten goede komt. AI is gebaseerd op patronen en voorspelbaarheid; het tegenovergestelde van literatuur. 'Het leidt tot vervlakking,' geeft een van de vertalers aan. De vertalers in de focusgroepgesprekken die aangeven weleens met AI te werken als ondersteunende tool (ongeveer de helft), gebruiken de technologie bijvoorbeeld als sparringpartner voor woordspelingen en associaties, of zwingelen hun creativiteit ermee aan door hun woordenschat te vergroten. Bij het vertalen van een boek dat veel specialistische termen bevat, stellen zij bijvoorbeeld ChatGPT de vraag: geef me een lijstje met specialistische termen die voorkomen in sector X of Y.

Veel van de andere vertalers hanteren de 'struisvogelmethode' en laten de technologie vooralsnog links liggen. Na het horen van de ervaringen van collega-vertalers in de focusgroepgesprekken geven de meesten van hen wel aan geïnteresseerd te zijn om meer te leren over de toepassing van AI als *ondersteunende* tool.

De technologische ontwikkelingen stellen vertaalopleidingen voor de kwestie of en op welke manier zij dit in het curriculum opnemen: alleen de ondersteunende tools, of ook de machinevertaling? Onderzoeker Tia Nutters stelt dat vertaalmachines nu eenmaal *'here to stay'* zijn en dat het zinvol is om

studenten erop te trainen in vertaalonderwijs. Studenten, docenten en professionals zouden op de hoogte moeten zijn van de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen. 'Het is belangrijk om te kijken naar wat de machine al kan en wat niet, in plaats van het bestaan ervan te negeren. Zo kan de literair vertaler diens eigen meerwaarde bepalen' (Nutters 2022).

In hetzelfde artikel spiegelt Nutters een toekomst voor waarin vertalers post-editing doen tegen hetzelfde tarief als vertalen, maar veel sneller klaar zijn. Dit staat haaks op de ervaringen van de vertalers in de focusgroepgesprekken, die aangeven dat post-editing vaak meer tijd kost, minder energie geeft, en dat er juist lagere vergoedingen voor worden geboden. De vraag is niet alleen of de technologie dusdanig verbetert dat post-editen inderdaad sneller kan, maar ook wat het doet met de kwaliteit van de vertaling én de creativiteit van de vertaler.

Gevraagd naar hun beeld van de toekomst, lopen de meningen van de vertalers in de focusgroepgesprekken uiteen. Sommigen vinden dat men te veel verwacht van AI – vooral commerciële uitgeverijen zullen er gebruik van maken, maar er heerst een vertrouwen dat de literaire uitgeverijen zich er niet aan zullen wagen. Eén vertaler wijst erop dat de kwaliteit van

vertaalmachines voor niet-Europese talen nog erg laag is, waardoor die niet binnen afzienbare tijd een bedreiging zullen vormen voor vertalers uit die talen. Wel is er vrees voor de veranderende dynamieken die AI met zich mee zal brengen, bijvoorbeeld dat vertalers die zich wél aan post-editing tegen lage tarieven wagen, de inkomsten van andere vertalers onder druk zullen zetten. 'Ik denk zelf niet dat AI kan doen wat ik doe,' zegt een vertaler, 'maar het risico is dat uitgevers misschien gaan denken van wel.'

LITERATUUR

- Bennis, H. en H. Pröpper (2019) [verTALen voor de toekomst. Een nieuw vertaalpleidooi](#). Den Haag: Taalunie.
- Daems, J. (2021) [‘Wat denken literaire vertalers echt over technologie?’](#) Op: www.tijdschrift-filter.nl, 24 januari.
- Daems, J. (2022) [Literaire automatische vertaling? Enkele inzichten uit het onderzoeksveld](#). Utrecht: Expertisecentrum Literair Vertalen.
- Europese Unie (2022) [Vertalers op de omslag. Meertaligheid en vertalen](#). Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie.
- Guerberof-Arenas, A. en A. Toral (2022) [‘Creativity in translation. Machine translation as a constraint for literary texts’](#). In: *Translation Spaces*, vol 11, no. 2, 184-212.
- Guerberof-Arenas, A., Valdez, S. en G. Aletta (2024) [‘Does training in post-editing affect creativity?’](#). In: *JoSTrans the journal of specialized translation*, 41, 74-97.
- Haan, M. de (2019) [‘Vertalen in de toekomst’](#). In: *Filter*, jrg. 26-2, 49-50.
- Humbeeck, K., Smink F. en M. Vandebroek (2008) [Literair Vertalen: van twee kanten bekeken](#). Den Haag: Taalunie.
- KVB Boekwerk (2023) [‘Inkomsten Vertalers 2021’](#). Op: www.kvbboekwerk.nl, 4 mei.
- KVB Boekwerk (2024) [‘Verkoop van boekgenres: verhoudingen en ontwikkelingen’](#). Op: www.kvbboekwerk.nl, 11 december.
- Kwakkel, R. en M. de Haan (2016) [Dagelijks brood: de arbeidsmarktpositie van boekvertalers in het Nederlandse taalgebied](#). Den Haag: Taalunie.
- Nutters, T. (2022) [‘Literair vertalen en machinevertaling’](#). Op: <https://literairvertalen.org>, 1 november.
- Pilon, A. (2021a) [‘Dossier: De financiële positie van vertalers in Nederland en Vlaanderen’](#). Op: <https://literairvertalen.org>, 19 augustus.
- Pilon, A. (2021b) [‘Gegevens over het inkomen van vertalers’](#). Op: <https://literairvertalen.org>, 19 augustus.
- Pilon, A. (2021c) [‘Waaruit bestaat het inkomen van een vertaler?’](#) Op: <https://literairvertalen.org>, 19 augustus.
- Ruffo, P. (2018) [‘Human-Computer Interaction in Translation: Literary Translators on Technology and Their Roles’](#). In: *Translating and the Computer*, 40, 127-131.
- Starre, K. van der (2021) [Ongelijk maar eerlijk. Een onderzoek naar de praktijk rond het vergoeden van literaire auteurs, literaire vertalers en illustratoren in Vlaanderen](#). Brussel: Overleg Literaire Organisatoren, Vlaams-Nederlands Huis deBuren, Vlaamse Auteursvereniging en Literatuur Vlaanderen.
- Toral, A. en A. Way (2014) [‘Is Machine Translation Ready for Literature?’](#). In: *Translating and the Computer*, 36, 174-176.
- Vanmassenhove, E., Shterionov, D. en A. Way (2019) [‘Lost in Translation: Loss and Decay of Linguistic Richness in Machine Translation’](#). In: *Proceedings of Machine Translation Summit XVII: Research Track*, 222-232.
- Veen, S. van der. Jong. P. de en D. Faber (2016) [Inkomensonderzoek schrijvers en vertalers: een kwantitatief onderzoek naar de inkomsten van schrijvers en vertalers over de belastingjaren 2013 en 2014](#). Den Haag: Vereniging van Letterkundigen en het Nederlands Letterenfonds.
-

LITERATUUR

COLOFON

© Boekmanstichting – In opdracht van het Expertisecentrum Literair Vertalen
Amsterdam, januari 2025

Auteur: Stefanie Liebreks
Redactie: Felicia van Andel, Maxime van Haeren
Eindredactie: Paul Postema

Copyright: Overname uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.

OVER EXPERTISECENTRUM LITERAIR VERTALEN

<https://literairvertalen.org>

Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) geeft een impuls aan de kwaliteit van het literair vertalen in en uit het Nederlands door middel van opleiding en het delen van expertise. Dit doen zij door het versterken van kennis, vaardigheden en professionaliteit bij vertalers, opleiders en betrokken instanties.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

BOEKMANSTICHTING

Kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
www.boekman.nl

EXPERTISECENTRUM LITERAIR VERTALEN

Universiteit Utrecht
Trans 10 (kamer 0.23)
3512 JK Utrecht
literair.vertalen@uu.nl
<https://literairvertalen.org>

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid